

Introductie in de filosofie slot

Theo Meereboer en Petra Bolhuis
Zie voor het cursusmateriaal
www.maieutiek.nl

Plato en Aristoteles

- **Filosofie= liefde voor kennis en wijsheid.**
- **Onderwerp= het goede leven en de menselijke vrijheid.**
- **Vakgebieden zijn er nog niet wel scholen waar je aan kon deelnemen.**
- **Het goede leven is het enige thema, andere onderwerpen (fysica, metafysica) dienen het goede leven. De mens kan het goede doen tegenover de willekeur van natuur en lot.**

maieutiek-10

Invloed tot vandaag

- Basis van filosofisch canon (ook binnen het Arabische denken)
- Ideeënleer buiten mensenwereld versus endoxa tussen mensen als basis van kennis en ethiek.
- levenskunst en rationaliteit.
- De hier gevormde basisbegrippen vormen de bodem van onze moderne canon.

maieutiek-10

Augustinus en Mirandola

- **Filosofie= dienstbaar aan de theologie, de waarheid is van God.**
- **Onderwerp= positie van mensen ten opzichte van God.**
- **Vakgebieden binnen de filosofie zijn er nog niet.**
- **Het goede leven is gericht op het goede doen in de ogen van God. Eerst vooral gerichtheid op overgave en genade, later aandacht voor goddelijke rede in de mens die hem boven de rest van de natuur uittilt.**

maieutiek-10

Invloed tot vandaag

- Belijdenissen als nieuwe vorm van reflectie.
- Positie van mens tussen natuur en God in.
- Twijfel aan het menselijk vermogen om zelf te weten wat het goede is, versus vertrouwen op het menselijk vermogen om het kwade (dat in de aardse natuur huist) te overstijgen middels zijn rede.

maieutiek-10

Montaigne en Descartes

- **Filosofie= menselijke rede als uitgangspunt.**
- **Onderwerp= reflectie op individuele relatie met de wereld, zelfkennis en kennis van de werkelijkheid liggen in elkaars verlengde.**
- **Vakgebieden binnen de filosofie beginnen te ontstaan ; zo zijn er de kentheoretische richting van Descartes en de meer op levenskunst gerichte filosofie van Montaigne.**
- **Het goede leven is gericht op een juiste omgang met de menselijke eigenschappen waarbij de relatie tot het gevoel en de rol van de rede centraal staan.**

maieutiek-10

Invloed tot vandaag

- Montaigne brengt het alledaagse in de levenskunst, de noodzaak als deel van de reflectie van een vrije geest.
- Descartes brengt scheiding lichaam-geest aan.
- Kennis en leven op basis van zelfreflectie (hoe vind ik dat) versus het ontwikkelen van een objectief juist standpunt (hoe is dat).

maleutiek-10

Kant en Rousseau

- **Filosofie=** reflectie op het Zijn en de zijnden met de menselijke rede, of het menselijk gevoel, als basis.
- **Onderwerp=** reflectie op de individuele relatie met de wereld, zelfkennis en kennis van de werkelijkheid worden geproblematiseerd.
- Vakgebieden binnen de filosofie beginnen te ontstaan en komen meer en meer naast en op afstand van de andere wetenschappen te staan. De scheiding tussen de continentale en Anglo-Amerikaanse filosofie wordt zichtbaar.
- Het goede leven is gericht op een juiste omgang met de menselijke eigenschappen binnen de samenleving, waarbij de relatie tot het gevoel en de rol van de rede centraal staan. Moraliteit en kennis behoeven een seculiere verklaring.

maleutiek-10

Invloed tot vandaag

- Verlichtingsideaal; alle mensen worden betere mensen als ze hun verstand ontwikkelen.
- Romantisch ideaal; alle mensen worden betere mensen als ze leren luisteren naar het/hun gevoel.
- Vraag ontstaat waardoor/om mensen dingen doen tegen beter weten in
- Onderliggend idee dat hier postvat is dat uiteindelijk alle mensen hetzelfde goede leven zullen willen.

maleutiek-10

Nietzsche en Mill

- **Filosofie=** reflectie op het Zijn en de zijnden met de menselijke rede, of het menselijk gevoel, als basis. Veel aandacht voor het politieke en het maatschappelijke in de Anglo-Amerikaanse lijn en veel aandacht voor (intrapsychische) zelfkennis in de continentale lijn.
- **Onderwerp=** reflectie op levenskunst of politiek.
- Vakgebieden binnen de filosofie worden duidelijker; kennistheorie, esthetiek en levenskunst onderscheiden zich . De fysica wordt afgescheiden van de metafysica. De scheiding tussen de continentale en de Anglo-Amerikaanse filosofie wordt scherper.
- Het goede leven is binnen de continentale filosofie vooral een zingevingdiscours, terwijl het Anglo-Amerikaanse denken vooral de relatie individu-samenleving onderzoekt.

maleutiek-10

Invloed tot vandaag

- Invloed op rol van taal als aan de macht gebonden en op discussie rond de vrijheid van meningsuiting.
- Moet de verandering in de samenleving gezocht worden in politieke activiteiten en zal er als gevolg daarvan persoonlijke verandering volgen, of is het andersom?
- Beschrijven van wat er (mis) is versus beschrijven wat er moet gebeuren. (*is en ought*)

maleutiek-10

De Beauvoir, Foucault en Nussbaum

- **Filosofie=** reflectie op de situatie in het hier en nu
- **Onderwerp=** wat is er over van mensbeelden en stand van zaken van vóór de oorlogen? Is er nog een mogelijkheid voor het goede leven en menselijke vrijheid?
- **Communisme versus kapitalisme** speelden grote rol in de filosofie. Op het continent veel aandacht voor psychoanalyse (de rol van onbewuste) in de Anglo-Amerikaanse traditie veel aandacht voor logica en analyse van kennisinhouden.
- Vakgebieden zijn welonderscheiden aanwezig en komen steeds verder van elkaar af te staan.
- Het goede leven is een opgave geworden; de geijkte middelen uit verlichting en romantiek bleken zich ook tegen het goede leven te kunnen keren. 'Dit nooit weer' staat vanaf 50iger jaren centraal. Vrijheid is opnieuw een thema, maar nu voor alle mensen overal op aarde. Moraal is een onzekere en veelal persoonlijke notie geworden.

maleutiek-10

Invloed tot vandaag

- Rol van literatuur in filosofie.
- Relatie gevoel verstand wordt hersteld; hiermee doorbreken ze het cartesiaanse wereldbeeld
- Problematisering van moraliteit;
- Persoonlijke betrokkenheid en politieke activiteit. Meenemen van behoefte aan vrijheid van de ander.
- Onderzoek, analyses en politieke activiteit. Meenemen van ruimte van de ander om iets anders te willen dan jij voorziet.
- Twijfel aan positieve rol van zoeken van gemeenschappelijke moraal; amoraliteit van de schoonheid.
- Discontinuïteit en perspectivisme.

maleutiek-10

Van terminologie tot twijfel

- Filosofie= Liefde voor kennis en wijsheid.
  - Indeling en termen aanreiken om wereld te beschouwen.
  - Zelfreflectie en gedeelde ervaringen.
  - Systemen van wereld, mens en samenleving
- Twijfel aan poging tot omvattende concepten
  - “de nieuwe onoverzichtelijkheid” Habermas
- Denkgereedschappen om zelf mee aan de slag te gaan.
  - Filosofie is een ambacht.
  - Kunst is op de spits gedreven ambacht. (Margriet de Moor)
  - Levenskunst volgt niet automatisch uit de filosofie.

maleutiek-10